

Matematika ÉP2

Kétváltozós függvények deriválása, 7. gyakorlat

2014/15. őszi félév

1. Elméleti összefoglaló

Lokális szélsőértékek

Legyen f függvény egy olyan tartományon definiálva, melynek (x_0, y_0) belső pontja. (x_0, y_0) lokális maximum/minimum hely, ha van olyan (x_0, y_0) középpontú nyílt körlap, melyben minden értelmezési tartomány beli pont függvényértéke kisebb vagy egyenlő/nagyobb vagy egyenlő $f(x_0, y_0)$ -nál. A továbbiakban feltételezzük, hogy f értelmezési tartománya egy nyílt T halmaz és f elsőrendű parciális deriváltjai léteznek és folytonosak a T nyílt halmazon, aminek eleme (x_0, y_0) .

Kritikus pontnak nevezzük a T értelmezési tartomány azon pontjait, melyekben mindkét elsőrendű parciális derivált nulla.

Nyeregpontra nevezzük a T értelmezési tartomány azon (x_0, y_0) pontjait, melyekben mindkét elsőrendű parciális derivált nulla és minden (x_0, y_0) középpontú nyílt körlapon van olyan pontja az értelmezési tartománynak, melynek függvényértéke kisebb az $f(x_0, y_0)$ értéknél, és van olyan is, melynek nagyobb.

Lokális szélsőérték létezésének szükséges feltétele: Ha (x_0, y_0) -ban lokális szélsőértéke van f -nek, akkor itt $f'_x(x_0, y_0) = 0$ és $f'_y(x_0, y_0) = 0$.

Lokális szélsőérték létezésének elégséges feltétele: Ha $f'_x(x_0, y_0) = 0$ és $f'_y(x_0, y_0) = 0$ és f második parciális deriváltjai léteznek és folytonosak az (x_0, y_0) -t tartalmazó nyílt T halmazon, akkor

1. Ha $\det \begin{bmatrix} f''_{xx}(x_0, y_0) & f''_{xy}(x_0, y_0) \\ f''_{xy}(x_0, y_0) & f''_{yy}(x_0, y_0) \end{bmatrix} > 0$ és $f''_{xx}(x_0, y_0) > 0$, akkor f -nek (x_0, y_0) -ban lokális minimuma van és ez a minimum érték $f(x_0, y_0)$.
2. Ha $\det \begin{bmatrix} f''_{xx}(x_0, y_0) & f''_{xy}(x_0, y_0) \\ f''_{xy}(x_0, y_0) & f''_{yy}(x_0, y_0) \end{bmatrix} > 0$ és $f''_{xx}(x_0, y_0) < 0$, akkor f -nek (x_0, y_0) -ban lokális maximuma van és ez a maximum érték $f(x_0, y_0)$.
3. Ha $\det \begin{bmatrix} f''_{xx}(x_0, y_0) & f''_{xy}(x_0, y_0) \\ f''_{xy}(x_0, y_0) & f''_{yy}(x_0, y_0) \end{bmatrix} < 0$, akkor f -nek (x_0, y_0) -ban nyeregpontja van.

Abszolút szélsőértékek

Ha a folytonos $f(x, y)$ korlátos és zárt halmazon értelmezett, akkor ott felveszi a maximumát és minimumát. Ezen most *abszolút maximumot*, vagy *abszolút minimumot* értünk. Az abszolút szélsőérték megkeresésének menete a következő:

- A tartomány belsejében megnézzük a lehetséges szélsőérték helyeket.
- A tartomány határán megnézzük a lehetséges szélsőérték helyeket.
- Kiszámoljuk az előzőekre a függvényértékeket és kiválasztjuk közülük a legnagyobbat és a legkisebbet.

Feltételes szélsőértékek

Adott feltételek mellett lokális szélsőértékek, azaz a *feltételes lokális szélsőértékek* kiszámításának fontos ötlet a Lagrange-multiplikátoros módszer. Ha az $f(x, y)$ -t szeretnénk minimalizálni egy $g(x, y) = 0$ feltétel mellett, akkor ez ugyanaz, mintha a

$$h(x, y, \lambda) = f(x, y) - \lambda g(x, y)$$

függvényt minimalizálnánk minden feltétel nélkül (λ a Lagrange multiplikátor). Ha a h függvény mindhárom parciális deriváltját egyenlővé tesszük 0-val, akkor az így kapott egyenletrendszerből meghatározhatjuk a lokális feltételes szélsőértékeket.

2. Feladatok

1. Vizsgálja meg, hogy az alábbi függvényeknek hol lehet lokális szélsőértéke, van-e, s ha létezik, akkor minimum vagy maximum!

(a) $f(x, y) = x^2 + y^2$

(b) $f(x, y) = x^2 + y^2 + xy + 3x - y + 5$

(c) $f(x, y) = (x^2 - 6x)(y^2 - 4y)$

(d) $f(x, y) = x^2 - 3xy + y^2 - 1$

(e) $f(x, y) = x^2 y^3 (6 - x - y)$

(f) $f(x, y) = x^4 + y^4 - x^2 - 2xy - y^2$

(g) $f(x, y) = (x^2 + 2y^2)e^{-(x^2 + y^2)}$

(h) $f(x, y) = (x - y + 1)^2 - (x^2 - 2)^2$

(i) $f(x, y) = xy(x + 8)(y - 6)$

(j) $f(x, y) = (x^3 - 9)(y^2 + 4y)$

(k) $f(x, y) = x^3 y^2 (4 - x - y)$

(l) $f(x, y) = x^2 + xy + y^2 + \frac{8}{x} + \frac{8}{y}$

(m) $f(x, y) = \cos x \cos y \cos(x + y)$

2. Ossa fel a 12-t három részre úgy, hogy a három szám szorzata maximális legyen!
3. Egy derékszögű hasáb egy csúcsába összefutó éleinek összege 45 cm. Hogyan kell az éleket megválasztani, hogy a hasáb térfogata maximális legyen?
4. Téglatest alakú, felül nyitott $4 m^3$ térfogatú tartályt akarunk készíteni a lehető legkevesebb anyag felhasználásával. Mekkoraak legyenek a téglatest élei?
5. Ossa fel a 18-at három részre úgy, hogy az első rész négyzetének, a második rész köbének és a harmadik résznek a szorzata maximális legyen!

6. Mikor a legnagyobb a 400 méter kerületű szimmetrikus trapéz alakú telek területe? (Mekkorák a szárjai és a hosszabbik alapon fekvő szögei?)
7. Határozza meg az $f(x, y) = 12 - x^2 - 36y^2$ egyenletű felület $z \geq 0$ része és az xy sík által határolt térrészbe írható maximális térfogatú téglatest éleit, ha a test lapjai párhuzamosak a koordinátságokkal!
8. Határozza meg az $f(x, y) = \frac{x^2}{25} + \frac{y^2}{9} + \frac{z^2}{16} = 1$ egyenletű ellipszoidba írható maximális térfogatú téglatest éleit, ha a téglatest lapjai párhuzamosak a koordinátságokkal!
9. Határozza meg az $f(x, y) = (x^2 - 6x)(y^2 - 4y)$ függvény legkisebb és legnagyobb értékét az $x = 0$, $y = 0$ és $x + y = 6$ egyenesekkel határolt zárt tartományban!
10. Határozza meg a következő kétváltozós függvények előírt feltételek mellett vett feltételes szélsőértékét!
- (a) $f(x, y) = xy$ feltétel: $x + y - 1 = 0$
- (b) $f(x, y) = x^2 + y^2$ feltétel: $\frac{x}{a} + \frac{y}{b} = 1$
- (c) $f(x, y) = x^2 - y^2$ feltétel: $3x + 2y + 5 = 0$
- (d) $f(x, y) = \cos^2 x + \cos^2 y$ feltétel: $x - y = \frac{\pi}{4}$
11. Határozza meg a $\sin x \sin y \sin z$ szorzat maximumát, ha x, y, z egy háromszög szögei!